

Wam de Moor

Het verhaal komt en gaat...

Met de *Groot Nieuws Bijbel*, een vertaling van de bijbel die in 1983 verscheen, waren de bijbelkenners niet zonder meer gelukkig. Deze hertaling van de heilige schrift kwam tegemoet aan degenen die te jong waren of zich te zeer hadden vervreemd van de kerk om de boodschap van de bijbel in de totdantoe te krijgen Nederlandse vertalingen te begrijpen. Dominee Karel Deurloo schreef bijvoorbeeld: 'De Groot Nieuws Bijbel zou, althans op de kansels, verboden moeten worden'. Hij was niet de enige die vond dat een zo simpele vertaling de lezer verder van de bijbeltaal vervreemdt en dus meer kwaad zou doen dan goed.

Evenmin waren gelukkig de liefhebbers van de poëtische elementen in de bijbel, zijn literaire kwaliteit die er mede voor heeft gezorgd dat gesproken kon worden van Het Boek der Boeken, de Best-Seller Aller Tijden. Voor die verkoop is evenwel allereerst de stabiliteit van de kerken door de eeuwen heen verantwoordelijk geweest, en dan met name de protestant-christelijke gemeenschappen die in de bijbel een reeks geschriften vonden voor een variëteit aan godsdienstbeleving, tot in de huiselijke kring toe. Zie wat Jaap Goedegebuure daarover geschreven heeft in zijn inleiding op zijn boek over de bijbel *De schrift herschreven*, zie het werk van Maarten 't Hart en Jan Siebelink dat de context beschrijft waarin de heilige boeken tot leven kwamen en als het zo uitkwam onheiligh werden.

Katholieken maakten kennis met de bijbel in stukjes (epistel en evangelie) en flarden (van psalmen en hymnen in de wisselende gezangen van de mis).

In de jaren zeventig en tachtig leken Nederlanders zich over te geven aan de hedonistische genoegens die de materiële vooruitgang hen bracht, maar in dit fin de siècle (et de millénaire!) kruipen we weer wat in onze schulp en vragen ons vertwijfeld af (Redfield! Redfield!) of er niet méér is tussen hemel en aarde. En krijgt ook de bijbel weer krediet.

Die bijbel kan overigens wel tegen een stootje. Dat het boek in onze westerse cultuur minder vanzelfsprekend aanwezig is dan vroeger, betekent nog niet het einde van het boek zelf. Overal ter wereld speelt het naast andere heilige boeken, zoals de Koran, de Veda's en Upanisjad, een rol van betekenis.

Een nieuwe generatie bijbellezers

Als men de bijbel van zich heeft afgeslagen omdat ze te zwaar op het dagelijks leven ging drukken, kost het moeite om uit de brokstukken een nieuw boek te maken. En dat nieuwe boek is er alleen dankzij lezers. Een nieuwe generatie lezers, laten we maar zeggen: enerzijds de Redfield-adepten, anderzijds de niet-ingewijde lezers die de bijbel slechts van horen zeggen kennen, maar er toch kennis van willen nemen. Zij hebben aan de *Groot Nieuws Bijbel* natuurlijk wel degelijk wat, want in elk geval wordt erin beschreven wat er bijbelhistorisch gesproken gebeurd is.

De kwaliteit van het proza in die *Groot Nieuws Bijbel* is die van een kopie van een kunstwerk, maar dat betekent nog niet dat je er niet een aantal

wezenlijke aspecten van het origineel in kunt aanwijzen. Ik vind daarom de Rainbowpocket (nr. 278) waarin onder de titel *Legendarische Bijbelverhalen* de belangrijkste geschiedenissen uit oude en nieuwe testament uit de Groot Nieuws Bijbel zijn overgenomen een aardige 'easy reader'.

Als Kees Combat elders in dit nummer laat zien hoe een halve eeuw geleden de bijbelse geschiedenis *op de lagere school* zeer gedetailleerd kon worden verteld en beleefd, zou ik niet weten waarom een leerling in *de basisvorming* deze *Legendarische Bijbelverhalen* niet zou kunnen lezen. En om hoeveel studiebelastingen zou het gaan in de tweede fase? 340 pagina's gedeeld door 20 per uur = 17 uur. Een weekend geen vakken vullen en je bent er. Nee, zo zal dat natuurlijk niet gaan. Maar echt een probleem mag het laten lezen van deze eenvoudige teksten niet zijn. Wel voorkeuren laten uitspreken voor bepaalde verhalen. Sommige verhalen dramatiseren in de klas, laten samenvatten, laten vergelijken met het heden, dat moet voor een beetje docent Nederlands of katechese toch te doen zijn?

Dat de leerlingen er echt eens iets van proeven lijkt mij het minste. En lukt het niet in de basisvorming, dan is het een must in de tweede fase, gecombineerd met enkele van de betere vertalingen, bijvoorbeeld ook van de psalmen door Gerhardt en Van der Zeyde, of in een thema 'De wereld van het religieuze' binnen CKV1.

Ter Lindens bestseller *Het verhaal gaat...*

Veel dieper gaat het boek waarmee de Amsterdamse predikant Nico ter Linden furore heeft gemaakt. *Het verhaal gaat...* Eerst maar eens een compliment voor de schitterende vormgeving door Tessa van der Waals die op (en onder!) het omslag alle verhalen noemt van de eerste vijf bijbelboeken - de zogenaamde Torah - die dit eerste deel van een reeks vullen. Meteen weet je: hierin vind ik de verhalen van Adam en Eva, Kaïn en Abel, de ark van Noach, de toren van Babel tot en met de dood van Mozes, aan de grenzen van het Beloofde Land. Een boek dat je vaak wil pakken moet mooi zijn. *Het verhaal gaat...* nodigt daartoe uit.

In de verantwoording vermeldt Ter Linden dat aan zijn hervertellingen van de Torah-verhalen dikwijls de preken ten grondslag liggen die hij in de loop der jaren hield. Hij was - een begenadigd - predikant in verschillende plaatsen en de laatste achttien in de Amsterdamse Westerkerk. Zo hebben veel Amsterdammers hem leren kennen als een geboren verteller. Later werd zijn naam bekend bij iedereen die naar een televisieprogramma keek waarin de verhalen onder zijn stem gingen leven. *Op verhaal komen in de Wester* heette dat in een typische pastorale metafoor.

Voor leerlingen in de tweede fase

Het verhaal gaat... zou een mooi vervolg kunnen zijn voor leerlingen die in de tweede fase - bij Nederlands, in geïntegreerd literatuuronderwijs of bij Katechese - een of meer van de bijbelverhalen uit *Legendarische Bijbelverhalen* zelfstandig nader willen bestuderen, er meer van willen of moeten weten. Wat Ter Linden doet is namelijk het volgende. Hij houdt een verhaal tegen het

licht, citeert er van tijd tot tijd een belangrijke passage uit en reflecteert daarop door. In die reflectie zitten actualisering, maar daarmee valt het gelukkig wel mee: menin het volgende millennium is dit boek niet meteen verouderd.

Eerder probeert hij, schrijvend in verzorgde spreektaal, het verhaal in zijn oorspronkelijke context terug te roepen, maar dat wel in gewone taal. Gewone taal, maar toch taal, die verrassend is als bij een goede spreker, zonder banaliteiten. En inhoudelijk toont hij zich kenner van alle verhalen, zodat hij het ene met het andere kan verbinden in het verhaal dat hij omhanden heeft. Dat is dus behoorlijk anders voor de lezer dan wanneer deze de bijbel van a tot z, van Genesis tot Handelingen, zou gaan lezen. Het begint, om een voorbeeld te geven van wat ik bedoel, zo:

'Het verhaal gaat dat in den beginne God hemel en aarde schiep.

Een verhaal van Israël is het en het werd naar verluidt zo'n zesentwintig eeuwen geleden opgeschreven, toen de Israëlieten aan Babylons stromen in ballingschap gevangenzaten. Ver van huis waren ze. En ver van huis komen dikwijls de grote vragen. Hoe is alles geworden wat geworden is? Waar komen wij vandaan en waar gaan we heen? Is er een God die ons gewild en gemaakt heeft? Waartoe zijn wij op deze aarde, die soms zo paradijselijk is en soms zo woest en ledig? (...)

Stil, Israël vertelt een verhaal. Een priester uit Israël vertelt een verhaal. Een priester zonder tempel is hij. Ook hij is ver van huis. De mensen kunnen geen geitenbokjes of duiven meer bij hem komen offeren. Zij kunnen wel met hun vragen naar hem toe. En de priester wordt verteller, puttend zowel uit bronnen van eeuwen her als uit bronnen van nu. Zo is dit verhaal geboren, waarmee hij zijn volk troost: *In den beginne schiep God de hemel en de aarde...*

Het zijn deze gecursiveerde passages die letterlijk aan de aanvaarde bijbelvertaling zijn ontleend en waaromheen Ter Linden telkens het verhaal uitleggend vertelt, met speelse verwijzingen naar verwante of contrasterende verhalen. En zo wordt de onnozele lezer vertrouwd gemaakt met dit fantastische, ingewikkelde netwerk van heilsv verhalen.

Wie bijvoorbeeld geniet van de manier waarop Daniel Pennac zijn opvattingen over het lezen van boeken door jongeren - die eigenlijk essayistisch zijn - in verhaalvorm neerlegt, zal hier ook veel mee op hebben. Naar mijn mening kan een vierdeklasser prima uit de voeten met deze beschouwelijke navertellingen en er ook heel veel van leren. Zaak is dat hij zichzelf de opdracht stelt - of dat zijn docent dit doet - om op de verhalen die hem het meeste raken ook te reageren in zijn leesdossier door middel van een leesverslag. Alleen dan is de lectuur in schoolverband ook rendabel te maken. En dat willen we toch? Dat moeten we zelfs!

Nico ter Linden, *Het verhaal gaat...* Uitg. Balans, Amsterdam/Van Halewyck, Leuven, 1996, 312 blz., ISBN 90 5018 491 X. NUGI 632. Prijs f 39.90.

Legendarische bijbelverhalen. Rainbow Pocketboeken. Uitg. Maarten Muntinga, Amsterdam in samenwerking met Nederlands Bijbelgenootschap, Amsterdam, 1996, 350 blz. ISBN 90 417 0034X NUGI 634. Prijs f 15.